

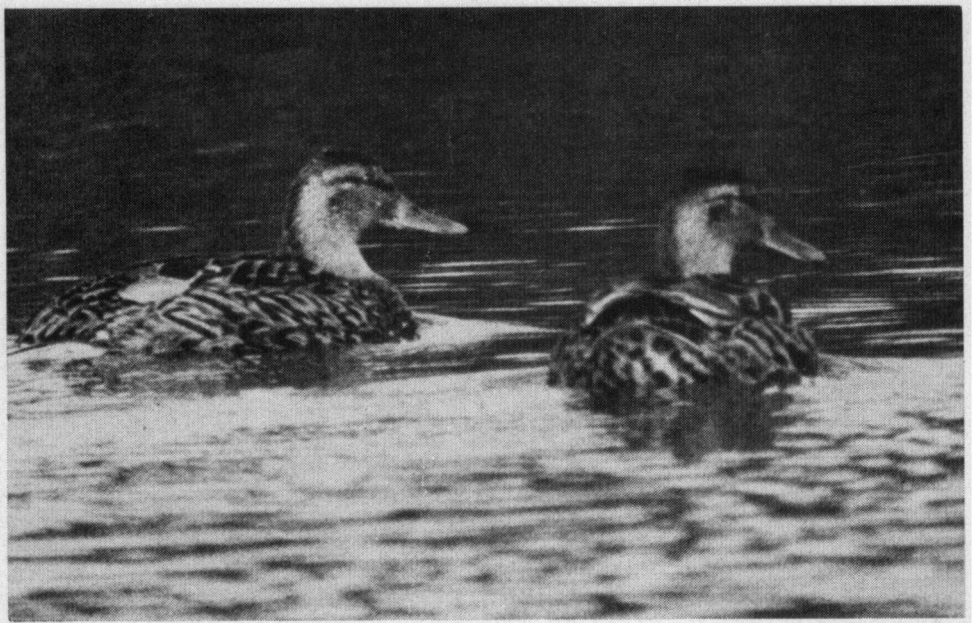
Eendenrui, Botulisme en Deltaplan

Door T. Lebret

Zoals bekend ruien eenden al hun slagpennen tegelijk. Zij kunnen dan gedurende 3-4 weken niet vliegen, hetgeen hen uiteraard ten opzichte van hun belagers kwetsbaarder maakt. Dit risico weten zij echter te verkleinen door zich terug te trekken in moerasgebieden, waar de vegetatie beschutting biedt. Zij leiden dan een verborgen bestaan. De zwemeenden — Wilde Eend, Slobeend, Krakeend, Pijlstaart, Smient en de beide talingen — zoeken hun voedsel in de ruitijd in ondiep water in het moeras. De vleugelrui valt in hoofdzaak in de warme zomermaanden juni-september. Ook de ralachtigen ruien alle slagpennen tegelijk, maar dit leidt minder tot verandering in het habitat: de meeste soorten leven het gehele jaar in dichte moerasvegetatie. De Meerkoet kan al duikend een belager ontkomen. Nu was tot voor kort het bestuderen van ruiende eenden een interessante en plezierige bezigheid. De afsluiting van het Haringvliet, waardoor eb en vloed in de Biesbosch werden uitgebannen, zou uiteraard voor de ruiende eenden niet zonder gevolgen zijn. Een poging om hierover iets te voorspellen heb ik gewaagd (Lebret 1971), maar dat het **botulisme** hier ook een factor van betekenis zou worden, heb ik niet voorzien. Het stuk van Haagsma (1974) maakt overduidelijk, dat er verband moet bestaan, want juist in **ondiep** water (tot ongeveer 25 cm) treedt het botulisme op, terwijl stagnatie of onvoldoende doorstroming eveneens een ongunstige uitwerking hebben.

Vóór de uitbanning van het getij kwamen in de Biesbosch uiteraard vrijwel geen stagnatie en onvoldoende doorstroming voor. Ook waren de watertemperaturen lager dan tegenwoordig.

De eendensterfte in de Biesbosch trad dan ook voornamelijk op, waar ruiende eenden zich concentreerden. Op sommige plaatsen is de sterfte ernstig en kunnen de

'Wilde' Wilde Eenden ♀♀ tijdens vleugelrui in een ruigebied in de Biesbosch, 21 september 1974. Let op het rond aflopende achterlichaam van de linker vogel. De slagpennen zijn zeer kort geleden afgeworpen: één witte ondervleugeldekveer is nog aanwezig. De rechter vogel heeft al weer half aangegroeide slagpennen. Men vergelijk de foto's in 'Limosa' 44, pag. 33 & 34.

Foto: T. Lebret

kadavers door de stank worden gelokaliseerd. Daar ik primair verstoring zo veel mogelijk voorkom, onthoud ik mij van het opzoeken van de kadavers. Verschillende malen vond ik echter bij toeval dode Wilde Eenden en één maal ook een Wintertaling in vleugelrui in het riet, steeds ongeveer 0,5 meter van de buitenrand. Als je daar niet scherp op let, kun je in die speciale situatie gemakkelijk over zo'n kadaver heen kijken. Het aantal botulisme-slachtoffers is dan ook in de Biesbosch stellig veel groter, dan je zou vermoeden op grond van de in het water drijvende kadavers. Nu is het voor een eend een hele prestatie om in enkele weken een compleet stel nieuwe slagpennen te ontwikkelen. Daar gaat veel energie in zitten en ik zou mij kunnen voorstellen, dat een eend in vleugelrui 'vatbaarder' is dan een niet ruiende eend. De binding tussen vleugelrui en botulisme bij eenden loopt echter in ieder geval via de gedwongen terreinkeuze en het seizoen. Tot nog werden behalve de zo juist genoemde soorten in de Biesbosch alleen Meerkoet en Waterhoen gevonden. Onder de Lepelaars, die in juli en augustus de Biesbosch bevolken, zijn voor zover mij bekend geen slachtoffers gevallen. Eendenrui, botulisme en de uitbanning van het getij in de Biesbosch spelen elkaar lelijk in de kaart!

● Mr. T. Leuret, Populierenlaan 7, Middelburg

LITTERATUUR:

Haagsma, J. (1974): Botulismus bij watervogels. 'Het Vogeljaar' 22: 809 - 813..

Leuret, T. (1971): Waarnemingen van zwemeenden (Anatinae) in vleugelrui in het getij-milieu van het Biesbosch-Hollands Diep-Haringvlietgebied. Limosa 44: 29 - 44.

Vogelveertjes voor kunstvliegen

Naar aanleiding van ons bericht over 'IJsvo-gelveren voor kunstvliegen' in 'Het Vogeljaar' (jaargang 23, no. 1 - pag. 48) berichtte prof. dr. Voous ons in zijn brief van 25-2-75 dat bij nader onderzoek bleek dat het huidige betreft van de Smyrna-Ijvogel (*Halcyon smyrnensis*), een vogelsoort waarvan slechts één waarneming in Europa en wel 4 exemplaren op 30 april 1941 werden waargenomen bij Drama, Oost-Macedonië, Griekenland (J. Kummer, Journal für Ornithologie 105, 1964: 200). Sindsdien zijn er ook bij de bekende Griekse avifaunist Bauer geen gegevens over deze soort meer binnengekomen. Prof. Voous vindt het maar een zwakke zaak om alleen op grond van deze waarneming *Halcyon smyrnensis* als Europese vogel te beschouwen, dat niet wegneemt dat wil alles moeten doen om de import van ijsvogelveren voor kunstvliegen moeten tegengaan. Ook het Hoofd van de Hoofdafdeling Natuur- en Landschapsbescherming van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk vindt het bezwaarlijk op grond van deze waarneming de soort tot de beschermde vogels in de zin van artikel 1, onder 2e, van de Vogelwet 1936 te rekenen. Aangezien het geen bedreigde soort betreft, komt de Smyrna-Ijvogel ook niet in aanmerking voor bescherming op grond van de Wet Bedreigde Uitheemse Diersoorten, welke binnen afzienbare tijd in werking zal treden.

J.T.

Engeland registreert ruim 4000 gebieden op ornithologische waarde

The British Trust for Ornithology heeft het plan van meer dan 4000 gebieden de ornithologische waarde te registreren. Hiertoe zijn invulkaarten ontworpen waarop de medewerkers hun gegevens kunnen invullen. In twee jaar tijd hoopt men alle gebieden op ornithologische waarde te hebben onderzocht omdat elk niet geregistreerd gebied als onbelangrijk voor vogels kan worden aangemerkt. Voor de aanduiding van de biotopen wordt een code gebruikt, terwijl ook een voorgedrukte naamlijst bij elke registerkaart moet worden gevoegd. Het 'Ornithological Register' (The Ornithological Domesday Book) zal op het hoofdbureau van de BTO te Tring worden uitgewerkt, nadat de gegevens door regionale organisatoren verzameld en gecontroleerd zijn. De nationale organisator is R. J. Fuller, Beech Grove, Tring HP23 5NR, Engeland.

Bewaking Zeearenden in Sleeswijk-Holstein

Dank zij ruim 100 vrijwillige medewerkers w.o. 29 Nederlanders die via ons tijdschrift de 5 laatste nesten van Zeearenden in Sleeswijk-Holstein bewaakten, zijn momenteel 3 jongen uitgekomen. In Burg Guttenberg gelukte het Claus Fentzloof twee jonge Zeearenden door een paartje in gevangenschap uit te laten broeden. Deze jongen werden in twee nesten ondergebracht en geaccepteerd.